

ואמר שלא יקבל מאביו, ומיהו אם היה אביו מקפיד בדבר הרצה יקבל מדגרסינן בירושלמי פ"ק דפאה אמו של ר' ישמעאל באתה וקבלה עליו לרבותינו וכו' אמרין הואיל והוא רצונה הוא כבודה, ומכאן אתה למד כן אף לאביו, עכ"ל.

וז"ל המאירי שם, ...ולא עוד אלא אפילו רצו הם [הוריו] לעבדו ומכיר בהם שכך הוא רצונם יקבל, והכל לפי מה שענינו רואות, בתלמוד המערב אמרו אמו של רבי טרפון וכו', עכ"ל.

אמנם בצרכי יוסף הביא מהפרי חדש וז"ל, ואפילו יקפיד הרצה לא יקבל משום דלא סגי דלא חלשה דעתיה. וז"ל הפרי חדש, וכחצ"י דטעמא דחלשה דעתיה. ומיהו הר"ן בפ"ק דקידושין כתב שאם אביו מקפיד בדבר הרצה יקבל מדגרסינן בירושלמי פ"ק דפאה אמו של רבי ישמעאל, ע"ש, ויש לדחות ראיתו דהיכא דאביו בר תורה אפילו יקפיד הרצה לא יקבל משום דלא סגי דלא חלש דעתיה, עכ"ל.

מבואר ב' שיטות בזה:

א. דעת הב"י דכל גוונא יש לחלק בין אב ת"ח לבין אם, דמהאם מותר לבן לקבל שירות, ומן האב שהוא חכם אסור כמבואר להדיא בגמ'. ומה דמבואר בירושלמי דאמו רצתה לשחות מי רחיצת רגליו ואמרו לו הואיל והוא רצונה הוא כיבודה, היינו דוקא באם, אבל מאביו שהוא חכם, אסור לבן להניח לאביו לשחות מי רחיצת רגליו וכל כיוצ"ב.

ב. דעת רבינו ירוחם, שאסור לבן לקבל שירות מאב שהוא חכם, אבל מהאם מותר לקבל וכמבואר בגמ', אך כאשר מוכח שרצון האב לשרת את בנו אין בזה חששא דחלשא דעתיה, ומותר לבן לקבל שירות כזה מאביו והוא המבואר בירושלמי צמעשה דרבי ישמעאל, ואין לחלק בזה בין אביו לאמו.

וה"ה כל כה"ג שמוכח בודאי שרצון אביו לשרת את בנו ולא יצוא לחלישות הדעת מפני שהוא חכם, מותר לקבל הימנו, ולא דמי למה שמבואר בגמ' מפני שלא מוכח שהאב לא יצוא לידי חלישות הדעת מחמת שמשרת את בנו. וכן הוא דעת הר"ן והמאירי.

וגרסא דפליגי צביאור דברי הגמ' דאמרו "מאמך קביל ומאבך לא תקבל, דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה". ובתוס' ר"י הזקן ביאר וז"ל, מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה, עכ"ל. והיינו שאין זה ודאי שיגיע לחלישות הדעת אלא רק יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת. אבל הצרכי יוסף כתב וז"ל, דלא סגי דלא חלשה דעתיה, עכ"ל, ור"ל דאי אפשר שלא יהיה לאביו חלישות הדעת מכך.

והנפ"מ בזה שהאב עושה מעשה שבזה מגלה דעתו שרצונו וחפצו לעשות איזה שירות לבנו, וכמו המעשה דרבי ישמעאל שאמו רצתה לשחות את מי רחיצת רגליו, שהוא מעשה שמוכח שודאי באמת רצונה בכך, ובה סבירא ליה להר"ן ורבינו ירוחם שמותר להניח להם, והיינו דהציאור בגמ' דחלשה דעתיה הוא מפני שהוא "חשש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת", על כן י"ל דאם מוכח בודאי שאין בזה חשש שרואה הבן שאביו מקפיד בדבר הרצה לעשות לבנו איזה שירות, אין לחוש בזה לחלישות הדעת.

אב"י הפרי חדש שציאר בגמ' "דלא סגי דלא חלשה דעתיה" י"ל דאף שאביו עושה דבר שמוכח שודאי רצונו לעשות כן, גם בזה אמרינן "לא סגי" דלא חלשה דעתיה" והיינו שודאי תחלש דעתו ולכן אסור לבן לקבל זאת מאביו החכם.

ולמעשה השו"ע לא הביא את דעת הר"ן. **והיוצא** מכל הנ"ל, שדעת הב"י שאין לקבל שירות מאביו חכם אף

1234567

הוצאת חכמי

כשמוכח ממעשיו שרצון האב לעשות כן ואף שמקפיד לעשות זאת לבנו. ולדעת רבינו ירוחם והר"ן אם מכיר הבן שכך הוא רצונם מותר לבן לקבל, וכבר סיים הר"ן שהכל לפי מה שעיניו רואות.

ובבב"ג ששייך באב ת"ח חלשה דעתיה וכמבואר בגמ', לא שייך להקשות דהרי אב שמחל על כבודו כבודו מחול, ואם מחל על כבודו למה תחלש דעתו, וי"ל מפני שאין זה מחילה גמורה שהרי לבסוף תחלש דעתו מפני שנראה כמעשה שירות ועבדות שהאב משרת את בנו, כעבד המשרת את אדוניו.

והנה בגמ' הנייר הוא שאביו של רבי יעקב "מדלי ליה כסא" היינו האב הבין לבנו רבי יעקב כוס לשתייה, ובזה קאמר שאם אביו בן תורה אסור לקבל הימנו דחלשה דעתו. ויש להסתפק אם אביו החכם הבין לבנו כוס לשתייה וגם מלווה לבנו שישתה את מה שהבין, האם חייב לשמותו. שהרי אם לא ישתה הרי הוא קוטר את ציווי שאומר לו לשמות ואינו שותה, ואם ישתה אזי יהיה חלשה דעתיה, ממילא הציווי לבנו שישתה לא הוי ציווי וממילא אין זה קוטר את דבריו, וי"ע.

עוד ענינים:

א. מה שאמרו בגמ' "מאבדן לא תקבל דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה" נראה דהוא דין בחכם שאין לקבל הימנה שירות, וקמ"ל בגמ' דגם אב שהוא בן תורה יש בזה משום "חלשה דעתיה".

נראה שכן שמקבל שירות מאביו חכם באופנים האסורים, אף שהאיסור הוא רק באב שהוא חכם, מ"מ האיסור

שעובר הבן הוא משום כיבוד החכם וגם משום כיבוד אב.

ב. באופנים שאסור לבן לקבל שירות מאביו הת"ח, נראה שאסור לבן להשתמש בשירות זה, כגון שאביו הגיש לפניו מאכל או משתה והאב הוא ת"ח, אסור לבן לאכול ולשתות מזה, דאף שאביו הגיש לו מ"מ חלשה דעתיה, וכמבואר בגמ' אף שאביו הבין והגיש לו אמרינן מאמך קביל ומאבדן לא תקבל.

ג. גדר "בן תורה" לענין זה, שיודע גדרי ההלכות של כיבוד אב וכבוד חכם, והיינו שהאב הת"ח מצין שאף שהוא [האב] עושה חיזה שירות של עבדות לבנו מ"מ הבן מנידו נריך לא לקבל את השירות מפני שזה זילזול באב כאילו הוא משרת של בנו.

ד. בן תורה שצא אליו אורח ונריך לקיים בו מצות הכנסת אורחים באכילה ושתייה ולינה וכיוצ"ב, אין בזה משום חלשה דעתיה, דזה גופא המצוה של צעה"צ לעמוד לשרת את האורחים וכמו שיבאר טעמיה לקמיה, וכמו שעשה אברהם אבינו לאורחיו, כמבואר בגמ' [דנ] מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי לודק שהיו מסובין בבית המשתה וכו' והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם, נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו, נתנו לר' יהושע וקיבלו, אמר לו רבי אליעזר מה זה יהושע אנו יושבין ורבן גמליאל עומד ומשקה עלינו, אמר ליה מנינו גדול ממנו שמש, אברהם גדול היה, וכתוב בו [דנח] והוא עומד עליהם, ושמא תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו, לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יחא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו, אמר להם רבי לודק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הצריית, הקב"ה

שער הציין

[דנ] קידושין ל"ב ע"ב: [דנח] בראשית י"ח, ח':

משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומלמית אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד ואנו לא יחא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו [רנ"ט].

וצראה דהיינו טעמא דאין צהכנסת אורחים משום חלשה דעתיה, דהרי תלמיד חכם הרי הוא יכול למחול על כבודו, והנידון הוא האם יהיה בקבלת שירות ממנו משום חלשה דעתיה. אבל כשהת"ח עושה את חובתו ומלכותו, כמו צהכנסת אורחים שצריך לכבדם, ועושה את מה שהוא חייב, בזה לא צריך לחוש משום חלשה דעתיה. אבל אצא לבנו אינו מחויב לעשות, ממילא כשהאב הת"ח שמוחל על כבודו צריך לשקול אם חלשה דעתו.

ה. מסתברא שכל הענין של "חלשיה דעתיה" הוא דוקא כשהאב מכין ומגיש לבנו בפניו מאכל וכדו', בזה י"ל דכיון שהוא חכם ומכין לבנו אז יחלש דעתיה, מפני שכאילו הוא משרת את בנו, כעבד המשרת את אדונו, אבל אם האב מכין לבנו את צרכי הבן שלא בפניו, כגון מכין לו מאכלים או קונה לו דברים הצריכים לבן שלא בפני הבן אין בזה חלישות הדעת דלא נראה בזה כאילו הוא משרת לבנו. ו. האיסור לבן או לבת לקבל איזה שירות מאביו הת"ח, נראה שהוא דוקא כאשר הבן יכול להסתדר לבדו בענין זה, כגון שהבן יכול להכין לעצמו כוס תה, ואביו החכם מגיש ומשרת אותו בזה אמרינן דחלשיה דעתיה בזה שמשרת את בנו. אבל בדברים שאין הבן יכול להסתדר בעצמו, ואין אחר שיכול לעשותו כמו שעושה את זה האב, וכגון שהבן חולה וכיוצ"ב מותר לבן לקבל שירות זה מאביו החכם, כיון דצרכיה"ג דהאב מרחם על בנו ושמח במצבו זה לעזור לו וליכא חלישות

הדעת לאביו. אבל כשהבן יכול ליקח בעצמו דאז נראה שהאב החכם משרת את בנו, יש בזה חלישות הדעת.

ולבן אם הבן יכול לקשור לעצמו קשר של תפילין, או לאגוד לעצמו את הלולב, אסור לבן לקבל מאביו החכם זאת, אך אם הבן אינו יכול לעשות זאת בעצמו - ואין אחר שיכול לעשות זאת כמו האב - מותר לבן לקבל זאת מאביו הת"ח.

ובן אם הבן צריך להסתפר ואין הבן יכול לעשות זאת בעצמו כמו שאביו עושה זה, מותר לקבל שירות זה מאביו.

ועיין להלן [צענין] לבקש שירות מאביו או מאמו" [שאסור לשלוח את אביו שיעשה איזה שירות לבנו. ועיין שם שאם הבן מגלה לאביו את רצונו והאב מסכים מעצמו לעשות זאת לבנו הרי זה מותר, עיי"ש.

אב צריך לזרר על ישיבה שילמד בזה הבן, או לזרר לו שידוכים, אם אין הבן יכול לעשות זאת כמו שאביו יעשה זאת, מותר לבן לקבל שירות זה מאביו הת"ח.

ז. מותר לבן לקבל שירות מאביו, כשרק אביו יכול לעשות זאת, על הצד היותר טוב, כגון אם האב מסדר פרוטקציה או מפעיל קשרים לצורך בנו, כשאין הבן יכול לעשות באופן היותר טוב כמו אביו.

ח. כשאביו מוזג יין מכוס של קידוש לבני הבית, מותר לילדיו לקבל הימנו, דאין זה נזרה של משמש ומשרת דרך עצדות אלא זה הכבוד שהאב נותן מכוס של ברכה לבני ביתו. וה"ה שמוותר לקבל הימנו חלה מלחם משנה.

לבקש שירות מאביו או מאמו

בבבסי קידושין [רס] גרסינן, הנהו צי תרי דהוו קא שמו חמרא תותי ציפי צבבל

שער הציון

[רנ"ט] עיין מהרש"א ח"א ד"ה א"ל רבי גדוק: [רס] מ"ה ע"א וע"ב:

וציווי התורה כביצוד ומורא הוא שהבן והבת יהיה להם יחס של כבוד שאציהם ואימם הם הגדולים והוא הקטן כלפיהם, כיון שהם הביאורו לעולם ועוד שטררו בו טירחות מרובות, והרי זה מחייב שהיחס אליהם יהיה ברגש של כבוד באופן שהוא מתבטל אליהם ונכנע מפניהם והם חשובים בעיניו, וכאשר הוא הופך את היוצרות שנותן לאביו או לאמו הרגשה שהם משרתיו וההורים הם "עושי רצונו" של הבן הרי זוהי הנהגה ההפוכה מציווי התורה של כיבוד ומורא, ולזה קראה הגמ' חולפה, שמשתמש בטירחת ודאגת ההורים למלא את חסרונם של פרי בטנם לכלי אשר דורש מהם את הטובה ועושה אותם למשרתיו ולשמשי.

והדבר דומה לעצד שרבו דואג לכל מחסורו ונותן לו מאכל ומשתה ומקום ליסון, עד שהתרגל העצד לכך, עד שדורש מהאדון "תן לי לאכול"! הרי הוא הופך את היוצרות ממקבל ונכנע לדורש, האם אין זה חולפה, וק"ו לציווי התורה כביצוד ומורא שהחמירה תורה בזה עד שהשוותה כיבוד אביו ואמו לכבוד המקום שרצון התורה שההורים יהיו מכוזדים בעיניו וצניהם יהיו הנכנעים מפניהם, וזוהי הדרך הישרה להעמיד את הבית על תילו ביחס שבין הילדים להוריהם.

המבואר דמה שמבואר בגמ' הג"ל ד"מאמך קביל ומאבון לא תקבל דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה", היינו רק כאשר הנידון שאביו עשה לו איזה שירות אם מותר לקבל הימנו, בזה יש חילוק בין אב ת"מ לאב שאינו ת"מ, אבל לבקש איזה שירות מהוריו שישרתוהו אסור ללא חניף איניש למשווי אביו שליח.

[מתח אילני נפצפה, רש"י], שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהב ליה לחבריה, אמר מיקדשא ליה צרתיך לצרי [בתך לצני, רש"י], אמר רבינא אפילו למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב [דבת שנתקדשה שלא לדעת אציה שמא נתרצה האב אמרינן, רש"י] שמא נתרצה הבן לא אמרינן, אמרי ליה רבנן לרבינא ודילמא שליח שויה [הבן עשה את אביו שליח לקדש לו אשה], לא חניף איניש לשוויי לאצוה שליח, ודלמא ארצויי ארצייא קמיה [בן קמיה אביו וגילה לו דעתו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא צפניו, רש"י] וכו' עיי"ש.

מבואר דברור לגמ' שודאי אין להעלות על הדעת שהאב הוא שליח של בנו לקדש לו אשה, דלא חניף איניש לשוויי לאצוה שליח, אלא"כ הבן גילה לאביו את רצונו בכך והאב נעשה לו שליח מאליו וכמ"ש רש"י.

עוד משמע שאין להעלות על הדעת שהאב הוא שליח של בנו אף אם הוא בגוונא שהאב הולך ללרכיו לאותו המקום, שאין לבן לבקש מאביו שצאותה הזדמנות יעשה האב לבנו איזה שליחות אף שאין טירחה מיוחדת לאביו, דזהו חליפות דאל"כ נוקים בגמ' דאיירי בכה"ג, אלא"כ הבן גילה לאביו את דעתו שרצונו בכך והאב נעשה לו שליח מאליו כמ"ש רש"י.

ואע"פ שטבע ההורים לטרות ולדאוג ולמלאות את כל מחסורם של ילדיהם, וא"כ אמאי מקרי "חניף" כשהבן עושה את אביו שליח, היינו דדאגת ההורים לילדיהם אינו מפני שהם משרתים של ילדיהם כעצד המשרת את אדונו, אלא מפני שרצונם לעזור ולסייע להם, אבל להרגיש שעזרתם הוא מפני שהם משרתים ושמשים לילדיהם, הרי זוהי חולפה.

ואסור לבן או לבת לומר לבקש צין מאציו שאינו ת"ח וצין מאימו ששרתוהו, לבקש שירות מהוריו היינו לעשותם שליח ששרתוהו ואסור וכנ"ל. [דטא].

ובאמור בגמ' שם הבן אינו מבקש מאציו אחיה שירות ולא עושהו שליח, אלא רק מגלה הבן את דעתו שכך רצונו לעשות והאב שאינו ת"ח מעצמו נעשה לו שליח מאליו, מותר. וה"ה כשאומר לו דרך רמו ואציו שאינו ת"ח נתרצה לו מעצמו לעשות זאת הרי זה מותר, וכמ"ס בפרק חסידים [דטב] וז"ל, אם רואה הבן שהאב יותר שמח שיאמר לו הבן תעשה זה, כגון אם הבן הולך יחידי צלילה והאב נעור על זה, והאב שמח שיאמר לו הבן תלך עמי או יאמר הבן לאציו אם תחפץ תלך עמי וכיוצא בזה, ובלבד שלא יאמר לאציו צפני העולם שלא יאמרו הבן משעבד את אציו. ואם רוצה האב שיאמר לו צפני העולם, רצון אציו יעשה, עכ"ל.

אב"ד צאצ ת"ח אסור לבן לקבל הימנו שירות, אף שהאב נתרצה מעצמו לעשות זאת לבנו, וכמו שאמרו בגמ' שאף שר' יעקב לא ציקש כלל זאת מאציו אסור לקבל כיון דבן תורה הוא חלשה דעתיה. ואם האב הת"ח מקפיד בדבר שבנו יקבל הימנו שירות זה כבר נתבאר לעיל שנחלקו בזה הפוסקים אם מותר לבן לקבל הימנו עוד ענינים בדין זה:

א. כשאציו או אמו הולכים לחנות לקנות אחיה דברים, אסור לבנם לומר להם

תקנה גם לי זה זה, דהוי כשלוחו. וזה אסור אף צאצ שאינו ת"ח, וכן מאימו, אא"כ הבן אינו יכול לעשות זאת בעצמו. ואם אומר הבן לאציו דרך רמו שהוא צריך לחפץ פלוני, והאב שאינו ת"ח מתרצה מעצמו לקנות לו, הרי זה מותר. אבל בלשון ציווי אסור, כגון שאומר "תקנה לי" "תציא לי" "תעשה לי" הרי זה אסור, אף כשאציו הולך לצרכיו לחנות, והטעם הוא דאין האב והאם משרתים ושמשים של ילדיהם.

אב"ד צאצ ת"ח, אסור לקבל הימנו שירות אף אם הבן לא ציקש ממנו מאומה. ואם האב הת"ח מקפיד שבנו יקבל, נחלקו בזה הפוסקים וכדלעיל.

ב. אסור לבקש מאציו אף שאינו ת"ח וכן מאמו, כגון לכבד את האור בחדר או להציא לו ספר, אא"כ באופן הנ"ל.

ג. כשמסובין בשולחן, אסור לבקש מאימו, תציאי לי מלח מהנד השני של השולחן, אא"כ שואל "האם יש מלח בקצה השולחן" ואם מתרצים אציו ואמו מעצמם להציא את המלח מותר לקבל מהם. ונראה שאף אם לא אומר בלשון ציווי אלא כנ"ל בדרך שאלה, וכונתו שיציאו לו, הרי זה כאלו שולחם [1234567 ת"ח] ואסור.

ד. וכן אם יש לאציו רכב, אסור לבקשו תיקח אותי למקום פלוני, שהרי עושה אותו שליח, ואין האב נהג ומשרת של בנו, אא"כ האב נוסע לצרכיו לאותו מקום, ואינו מאריך את הנסיעה עבור בנו, וכנ"ל.

ה. מותר לבן לבקש מאציו הת"ח שיצרר לו

שער הצייון

[דטא] צו"ת תורה לשמה לבעל הבן איש חי [ת' רס"ח] נשאל אם יוכל הבן לעשות לאציו או לרבו שליח למכור לו קרקע או דלמא יש בזה זילותא לאב למעבד שליחות לבנו, והשיב, כל שהבן משוה שליח לאציו או לרבו הוי קצת זילותא לדידהו, ודבר זה נקרא חטיפות בלשון חכמים, ואפילו שהוא עושהו שליח לדבר מצוה דהכי אימא בקידושין וכו' ואע"ג דקדושין הוי מצוה עכ"ז קרו ליה חטיפות משמע דזילותא קצת איהו לגביה להיות שליח של בנו, ולא אריך אם עושהו שליח לדבר מצוה לבדוק לו ביתו צליל י"ד או להפריש לו חלה ומעשר: [דטב] אות תקס"ב:

שדוכים וכיו"צ, אם
ידוע ששם לא יבקש
הימנו ויבקש מאדם
אחר אזי אציו יפגע
מכך שיחשוב אציו
שאינו סומך עליו בזה.
ו. לבקש מאציו שימן לו
הלואה, או שיהיה
ערב להלואה עבור הבן,
אין זה בכלל שירות

תלמיד שרוצה ללכת למקום
אחר שהוא בושח שיראה סימן
ברכה בתלמודו לפני הרב ששם,
ואביו מוחה בו לפי שדואג
שבאותה העיר העובדי כוכבים
מעלילים, אינו צריך לשמוע
לאביו בזה:

וכתב הרמ"א, וכן אם האב
מוחה בבן לישא איזו אשה (כה)

האסור, דזה כמבקש
עזרה מאביו, ואם
מבקש באופן מכוזב
שמספר לאביו שהוא
נלרך לזה, הרי זה
מותר.

(כח) שיחפויץ בה
הבן. עמס"כ
לעיל הלכה א', עמוד
רס"ח.

שיחפויץ בה הבן אין צריך לשמוע אל האב מהרי"ק שורש קס"ו):

Journal of

Abstract

(12) $\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & i \\ -1 & i \end{pmatrix}$

113 3487 NORTHON